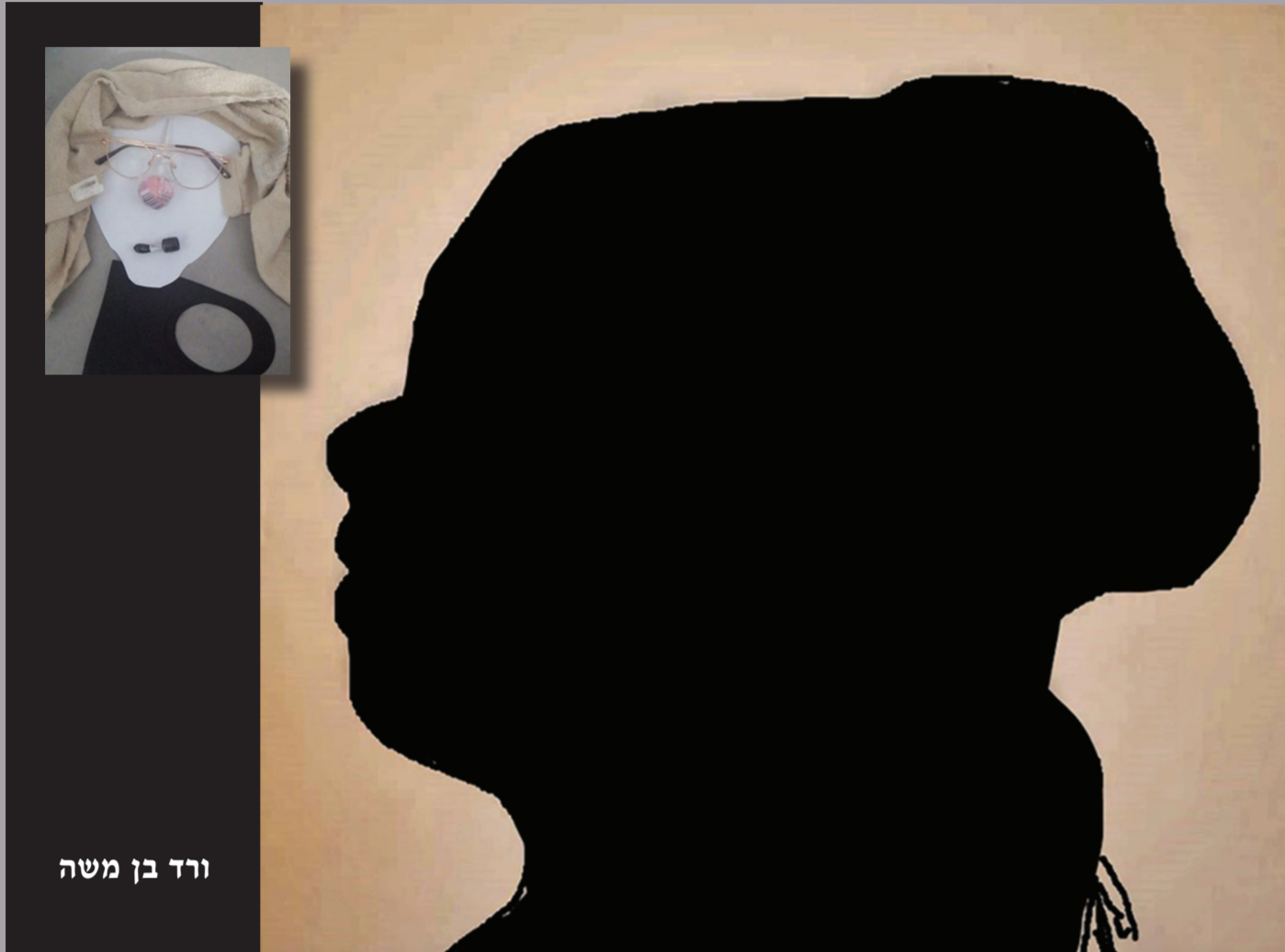
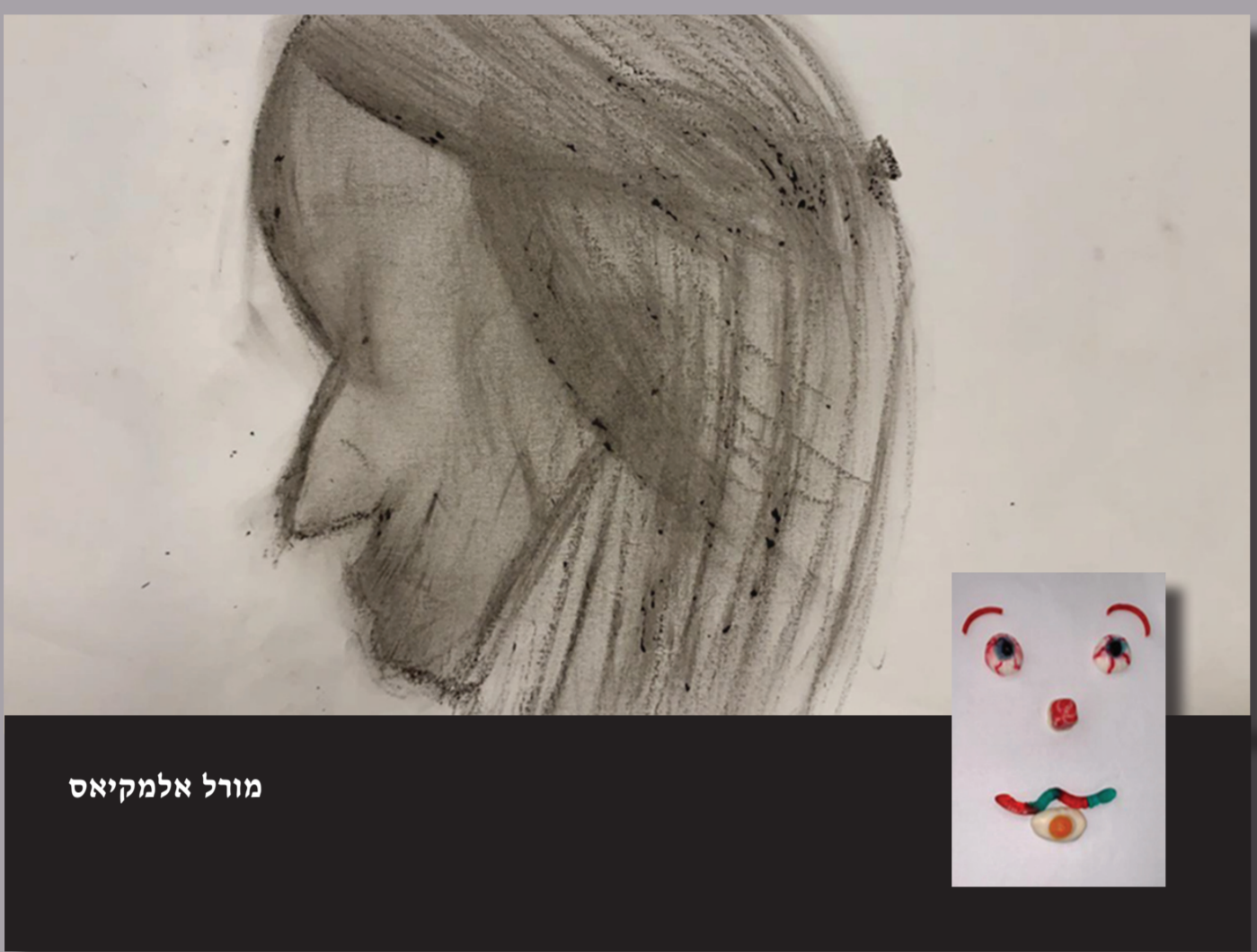

הדיוקן העצמי בהוראה של 'שילוב ילדים בעלי צרכים מיוחדים'

ד"ר חובב רשלבך - PhD בפילוסופיה של הפרשנות | מרצה בכיר במכון לאמנות במכללה האקדמית לחינוך, אורנים | טלפון נייד: 0524-484481, אימייל: hovavras@gmail.com
 ד"ר רחל רביד - PhD בחינוך | מרצה במכון לאמנות במכללה האקדמית לחינוך, אורנים | מנחה בבית הספר הבינלאומי של מכללת אורנים | טלפון נייד: 054-4649752, אימייל: rachel.ravid@gmail.com

ורד בן משה

מורל אלמקיאס

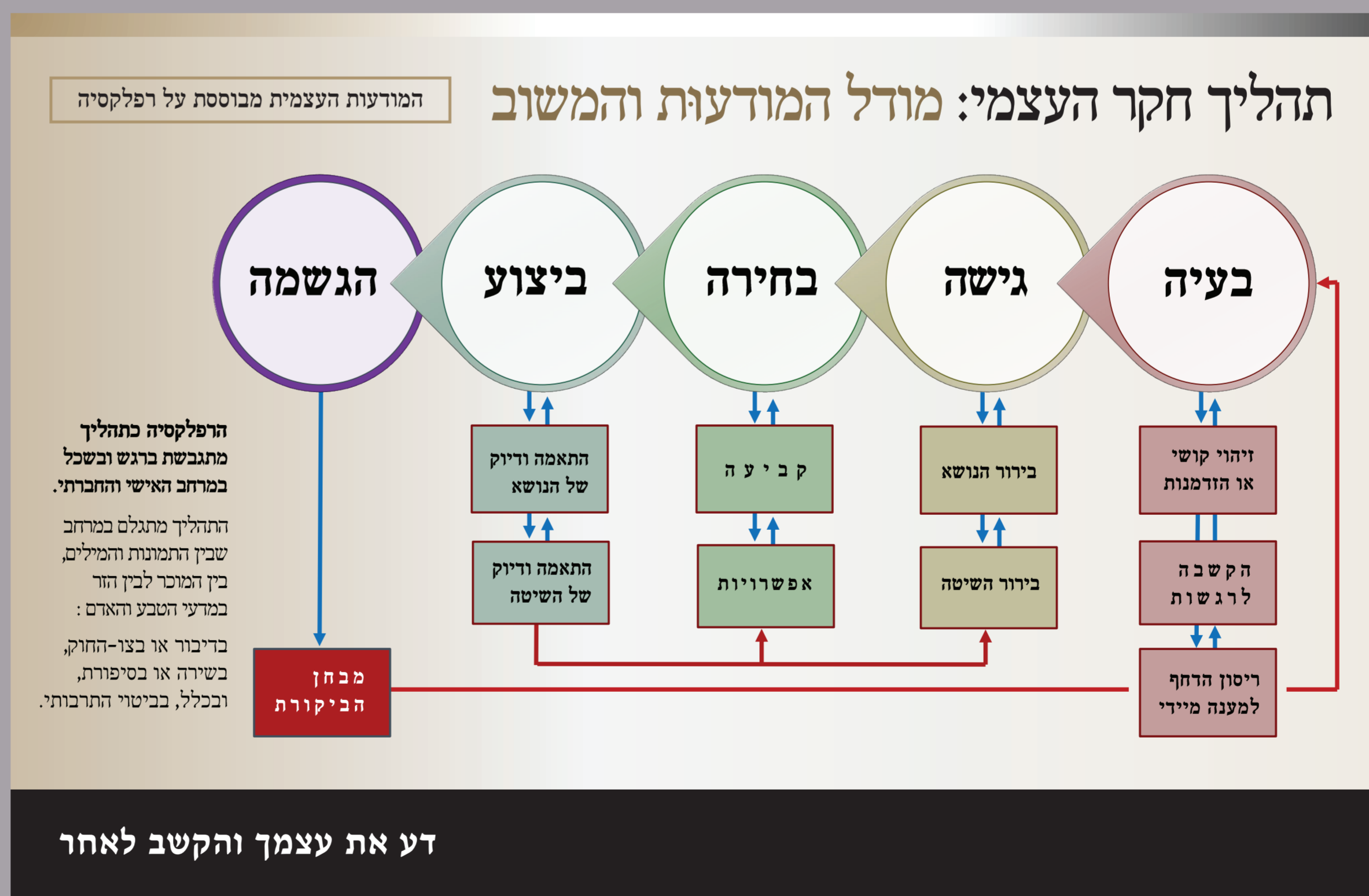
הפוסטר מציג התמודדות חדשנית עם הוראה של 'שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים'. בבסיס ההצגה עומד הרעיון שהתמודדות עם הדיוקן העצמי מאפשרת לכונן שיח מפרה בקהילה לומדת - מתוך הזהות עם האחר, מוגבלותיו ועוצמותיו, צרכיו וזכויותיו. הפוסטר מדגים את גישת 'תהליך חקר (ה)עצמי' ומציע גישה, מבעד התנסות בהתגברות מתוך 'תנאים של קושי', לנושאים: 'צורך' ו'זכות' בכיתה הטרוגנית, ברוח גישת SEL (Social Emotional Learning). הגישה מתמקדת בשני היבטים: האחד מציג 'חקר (ה)עצמי' שתחילתו בצירוי דיוקן עצמי והמשכו בחקירה עיונית רפלקטיבית; השני מציג 'חקר (ה)עצמי' שנפרש בין דילמות והזדמנויות שקשורות לזכויות ולצרכים של הפרט בקהילה הלומדת במאה ה-21. הפרישה מומחשת ליחיד/ה דרך 'כניסה לזמניות שונות' לצורך הצגות עמדה מגוונות.

הפוסטר מציג מחקר מעשי שהרציונל שלו נגזר משתי התנסויות: על פי הראשונה, מתלמד ההוראה חווה אי-יחנת באמצעות התמודדות עם ציור דיוקן עצמי. אי הנחת מאפשר לתלמד ההוראה חריגה פנימית מאזור הנוחות היומיומי שלו בזיקה אל אזור אי-הנוחות שלו כמורה לעתיד וכ'אדם שמאוגר בדילמות'; על פי השנייה, ההתמודדות של מתלמד ההוראה עם הדיעה הקדומה, כנרטיב קהילתי, עוברת דרך משחק תפקידים - ביצירת דיוקן עצמי שמציג אספקטים שונים של זהות, בתנועה בין היות: מלכה, ליצן, קוסם וכו'. משחק שחושף אפשרויות של מיזוג אופקים (גאדמו) כמו גם הדדיות בפרספקטיבות ובמוטיבציות (שוק). משחק זה מאפשר ל'אני' להיחשף אל כל מיני 'לא-אני', מתוך הגילוי שבקרב ה'אני' ישנו בסיס משותף להיזדהות עם האחר; היזדהות שאחריתה: שנייה עמדה. שתי ההתנסויות הללו מאפשרות בירור של הנושאים 'צורך' ו'זכות' בכיתה הטרוגנית - בכפוף לחינוך למוסר, לאתיקה וליחסים של שלום. בדיעבד, בירור המשותף בין ה'אני' לבין ה'אחר' - בתחומי הרגש כמו גם בתחומי הצרכים והזכויות - מוביל את מתלמד ההוראה להבנה ולהפנמה של מודל 'תהליך חקר (ה)עצמי'. יתר הרחבה, הפוסטר מתייחס לתהליך מחקר שמדגים כיצד באמצעות מהלכים של 'לימוד עצמי' לצד 'משחק חברתי חוקר' מתבצע תהליך 'חקר (ה)עצמי', ברוח גישת SEL. וכל זאת, על רקע השאלה: כיצד יש להתמודד עם הנושאים 'צורך' ו'זכות' בכיתה הטרוגנית? - בפרט במסגרת הוראה של 'שילוב ילדים עם מוגבלויות'. מדובר במחקר שממחיש שני היבטים מרכזיים: (א) כיצד הביטוי האישי שמתמודד עם הדיוקן העצמי מאפשר התגברות על קשיים לימודיים ו/או חברתיים; (ב) כיצד 'הביטוי החופשי' מאפשר מימוש עצמי. המחקר מציע לראות ברעיון 'חקר (ה)עצמי' תנועה במרחב קבוע ומשתנה; מרחב שמאפשר לגעת בזכויות ובצרכים של הפרט בקהילה לומדת ומשתפת. המחקר מבהיר ש'תהליך חקר (ה)עצמי' הינו כלי עיוני שמשקף שלבים מעשיים, שעניינם: התמודדות עם דילמות והזדמנויות שונות שמופיעות בכיתה.

מילות מפתח: מוגבלות, התנגדות, התגברות, צמיחה, חקר (ה)עצמי

סיון שקד

מימין למעלה:
 יצירות התלמידה סיון שקד שעניינן 'דיוקן עצמי':
 (א) באמצעות הסמלה דרך חפצים שימושיים;
 (ב) באמצעות יצירת קולאז'.
משמאל למעלה:
 יצירות התלמידה ורד בן משה שעניינן 'דיוקן עצמי':
 (א) באמצעות הסמלה דרך חפצים שימושיים;
 (ב) באמצעות ציור צללית.
משמאל למטה:
 יצירות התלמידה מורל אלמקיאס, שעניינן 'דיוקן העצמי':
 (א) באמצעות הסמלה דרך חפצים שימושיים;
 (ב) באמצעות רישום.

מימין למטה:
 סכמת תהליך 'חקר (ה)עצמי' תיכנון ועיצוב הסכמה: ד"ר חובב רשלבך

^{1,2} התהליך הרחב שביסוד גישת תהליך 'חקר (ה)עצמי' מודגם בסכימה באמצעות מודל שגובש במסגרת קבוצה חוקרת, שגיבשה שני מודלים משלימים, בקיץ 2020, בחסות אלומות ומכון מופ"ת. משתתפי הקבוצה: טלי הנשורי, מנהלת תוכנית סימולציות בחינוך, מכון מופ"ת; אורה משיח, דוקטורנטית, המחלקה לספרות עם ישראל, בר אילן, אולפן בית ברודצקי, תל אביב; ד"ר מיכל נחשוני, מרצה בכירה בהוראת מדעים, מנהלת מרכז לפיתוח מקצועי בתחומי STEM, ק.מ.ה., מכללת אורנים; ד"ר חובב רשלבך, מרצה בכיר לתקשורת חזותית ולאמנות, הפקולטה למדעי החברה והרוח, המכון לאמנות, מכללת אורנים; ד"ר טל שמואלקייס, מרצה ליעוץ ופסיכולוגיה במכללת סמינר הקיבוצים וחוקרת ברשות למחקר. נציגי הצוות המארגן של אלומות: ד"ר ליבי אופמי, ד"ר ניסים אבישר